CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
Кафедра теорії права та прав людини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
“25” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО

вибіркова

Освітня програма Право
Спеціальність D 8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
юридичний факультет
Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Військове право», складена відповідно до вимог Освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:
Байталюк Зоряна Володимирівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, доктор філософії PhD.

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Байталюк Зоряна Володимирівна, асистент кафедри теорії права та прав людини, доктор філософії PhD.

Затверджено на засіданні кафедри теорії права та прав людини

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Завідувач кафедри теорії права та прав людини _____ **д.ю.н., проф. Наталія ГУРАЛЕНКО**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета навчальної дисципліни. Предметом навчальної дисципліни «Військове право» виступають суспільні відносини, що складаються у сфері військової служби та військової діяльності держави. Основний зміст її для юристів полягає у вивченні державно-правового аспекту військової організації та діяльності держави щодо воєнної безпеки та оборони, правового регулювання військових правовідносин, а також у визначенні правових аспектів організаційно-правових засад єдиноначальства, порядку проходження військової служби, забезпечення військової дисципліни відповідно до законів України, військових статутів, положень та інших нормативно-правових актів.

Для здобувачів вищої юридичної освіти навчальна дисципліна «Військове право» покликана сформувати систему знань щодо теоретико-методологічних та практичних засад військового права України як комплексної галузі права, включаючи особливості її формування і розвитку в системі права України, а також забезпечити набуття студентами навичок застосування законодавства, аналізу та оцінки сучасного стану і перспектив розвитку правового регулювання військово-правових відносин в умовах євроатлантичної та європейської інтеграції за наявності збройного конфлікту.

Усвідомлення значення і місця «Військового права» в системі підготовки майбутніх юристів знайшло своє відображення у запропонованій програмі, що дає можливості при успішному її проходженні досягти поставленої ***мети:*** 1) дати студентам знання та розуміння специфіки, принципів і системи військового права, основ воєнної та національної безпеки, військової політики України та організаційно-правового забезпечення оборонної галузі відповідно до стандартів НАТО; 2) сформувати цілісне розуміння правових підстав застосування сили та відповідальності за порушення правил ведення збройних конфліктів, правового статусу військовослужбовців, військовозобов'язаних, військовополонених і цивільного населення; 3) виробити когнітивні вміння розпізнавати проблемні питання реалізації права держави на оборону та самозахист, характеризувати міжнародні стандарти воєнної безпеки та оборони; 4) прищепити практичні навички застосування категорійно-понятійного апарату та норм військового права для розв'язання типових і нетипових ситуацій, що виникають під час оперативно-службової діяльності.

Пререквізити. Для підвищення ефективності засвоєння вибіркової навчальної дисципліни «Військове право» здобувач вищої освіти повинен володіти навичками аналізу законодавчої бази України та міжнародних актів, а також вивчити такі дисципліни як «Теорія права», «Права людини», «Конституційне право» та ін.

Результати навчання. Після вивчення навчальної дисципліни «Військове право» студент володітиме сукупністю загальних і фахових компетентностей, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 20. Здатність планувати та управляти часом.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 18. Розуміння права як цінності та здатність діяти відповідно до цього.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

ПРН 15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ОПИС ЗМІСТУ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	**Рік з підготовки**	**Семестр**	**Кількість**		**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	2	3	3,0	90	12	24	–	–	54	–	залік
Заочна	2	3	3,0	90	4	6	–	–	80	–	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем з гавчальної дисципліни	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Військове право. Загальна частина**											
Тема 1. Предмет та система військового права	10	1	2	–	–	7	10	1	–	–	–	9
Тема 2. Джерела військового права	15	1	2	–	–	12	15	–	1	–	–	14
Тема 3. Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів НАТО	10	1	2	–	–	7	10	–	1	–	–	9
Тема 4. Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності	10	2	2	–	–	6	10	1	1	–	–	8
Разом за ЗМ 1	**45**	**5**	**8**	**–**	**–**	**32**	**45**	**2**	**3**	**–**	**–**	**40**

Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Військове право. Особлива частина											
Тема 5. Правові основи воєнної безпеки України. Поняття та принципи законності	6	1	2	–	–	3	6	–	–	–	–	6
Тема 6. Правове забезпечення діяльності військ (сил) України	6	1	2	–	–	3	7	–	1	–	–	6
Тема 7. Правові засади військового обов'язку і проходження військової служби	8	1	4	–	–	3	7	–	1	–	–	6
Тема 8. Правовий статус військовослужбовців	6	1	2	–	–	3	6	–	1	–	–	5
Тема 9. Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців	6	1	2	–	–	3	7	1	–	–	–	6
Тема 10. Право збройних конфліктів	7	1	2	–	–	4	6	1	–	–	–	5
Тема 11. Правовий статус військовополонених. Захист прав цивільного населення під час збройних конфліктів	6	1	2	–	–	3	6	–	–	–	–	6
Разом за ЗМ 2	**45**	**7**	**16**	**–**	**–**	**22**	**45**	**2**	**3**	**–**	**–**	**40**
Усього годин	**90**	**12**	**24**	**–**	**–**	**54**	**90**	**4**	**6**	**–**	**–**	**80**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1.	***Предмет та система військового права*** Методологічні засади визначення військового права як комплексної галузі українського права. Вплив галузей публічного права на формування військового права України. Військове право як комплексна, інтегрована, міждисциплінарна галузь права, наука, навчальна дисципліна. Предмет військового права України. Загальні ознаки військового права як галузі права України. Принципи, функції та методи військового права. Поняття і структура військового права. Підгалузі та інститути військового права
2.	***Джерела військового права*** Поняття і види юридичних джерел військового права. Система військового законодавства України. Військові статути. Військові накази як специфічні юридичні джерела військового права. Реалізація військового права (законодавства) України. Проблеми законодавства і права у сфері оборони. Систематизація військового законодавства
3.	***Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів НАТО*** Національна безпека. Поняття воєнної безпеки та оборони держави. Основи військової політики України. Стратегія воєнної безпеки України. Організаційно-правове забезпечення оборонної реформи в Україні за принципами, стандартами та процедурами НАТО. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони. Теоретичні та правові основи суспільних відносин у воєнній сфері
4.	***Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності*** Визначення понять «державний суверенітет», «конституційний лад», «територіальна цілісність». Основні принципи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності. Система суб'єктів захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності. Правовий режим воєнного стану
5.	***Правові основи воєнної безпеки України. Поняття та принципи законності***

	Поняття законності та її принципи. Поняття військового правопорядку. Відмінність законності від правопорядку. Поняття правової культури та її характеристика. Юридичні гарантії законності. Поняття військової дисципліни. Принцип єдиноначальності. Правовий статус Військової служби правопорядку у Збройних Силах України
6.	***Правове забезпечення діяльності військ (сил) України*** Визначення військ (сил) оборони України. Склад сил оборони та сил безпеки. Нормативно-правові акти щодо діяльності Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Головного управління розвідки, Міністерства оборони України, Національної гвардії України. Конституційні засади діяльності військ (сил) України. Засоби забезпечення законності у силах оборони України. Повноваження військ (сил) України щодо забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності
7.	***Правові засади військового обов'язку і проходження військової служби*** Поняття «військовий обов'язок» та «військова служба». Нормативно-правове забезпечення військового обов'язку та військової служби. Правове регулювання взаємовідносин громадян і держави щодо забезпечення виконання конституційного обов'язку із захисту Вітчизни. Строки і порядок проходження військової служби. Особливості проходження військової служби у мирний та воєнний час. Особливий період. Воєнний стан. Правове регулювання мобілізаційної підготовки, мобілізації, територіальної оборони. Відстрочка та бронювання військовозобов'язаних
8.	***Правовий статус військовослужбовців*** Поняття правового статусу та соціально-правового захисту військовослужбовців. Принципи правового статусу. Основні права і свободи людини і громадянина та їх обмеження для військовослужбовців. Загальний, галузевий та спеціальний статус військовослужбовців. Правові гарантії прав, свобод та обов'язків військовослужбовців. Система гарантій прав та свобод. Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей
9.	***Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців*** Поняття юридичної відповідальності військовослужбовців. Класифікація юридичної відповідальності військовослужбовців: дисциплінарна, адміністративна, матеріальна, цивільно-правова, кримінальна. Нормативно-правове забезпечення притягнення військовослужбовців до юридичної відповідальності. Військова юстиція
10.	***Право збройних конфліктів*** Поняття, джерела та принципи права збройних конфліктів. Загальна характеристика воєнних злочинів, система їх складів у міжнародному кримінальному праві. Історичний нарис встановлення відповідальності за воєнні злочини. Класифікація воєнних злочинів у Римському статуті Міжнародного кримінального суду. Матеріальний, ментальний та контекстуальний елементи воєнного злочину за Elements of Crimes. Проблеми кваліфікації злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Система та види покарань за воєнні злочини
11.	***Правовий статус військовополонених. Захист прав цивільного населення під час збройних конфліктів*** Поняття «військовий полон», «військовополонений». Історичні передумови виникнення понять «військовий полон», «військовополонений». Правове регулювання статусів «комбатанта», «некомбатанта» та особливості перебування їх у статусі військовополонених. Міжнародні та національні механізми захисту прав військовополонених. Поняття «цивільне населення», визначення кола осіб, що належать до цивільного населення. Міжнародні нормативно-правові акти з питань захисту цивільного населення під час збройних конфліктів

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
1.	***Предмет та система військового права*** **Питання:** Методологічні засади визначення військового права як комплексної галузі права. Предмет і метод військового права. Принципи та функції військового права. Система військового права: підгалузі та інститути. Військове право як наука і навчальна дисципліна.

	Завдання: 1. Складіть схему «Система військового права України», відобразивши підгалузі (право військової служби, право мобілізаційної підготовки та мобілізації, військово-адміністративне право, військово-дисциплінарне право тощо) та їх основні інститути. 2. На основі аналізу законів України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про національну безпеку України» визначте, які суспільні відносини становлять предмет військового права, та наведіть по три приклади норм, що належать до різних інститутів військового права. 3. Порівняйте військове право з адміністративним, кримінальним та конституційним правом за предметом, методом і суб'єктами правового регулювання; результати оформіть у вигляді таблиці. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
2.	***Джерела військового права*** **Питання:** Поняття і види джерел військового права. Конституція України як джерело військового права. Система військового законодавства. Військові статути. Військові накази як специфічні джерела військового права. Міжнародні договори у системі джерел військового права. Систематизація військового законодавства. **Завдання:** 1. Побудуйте ієрархію джерел військового права України за юридичною силою, вказавши для кожного рівня по 2–3 конкретні нормативно-правові акти. 2. Проаналізуйте Дисциплінарний статут Збройних Сил України та визначте, які його положення мають нормативний, а які – організаційно-розпорядчий характер. 3. Казус: командир військової частини видав наказ, який суперечить Положенню про проходження військової служби. Визначте, чи підлягає такий наказ виконанню, та які правові наслідки настають для командира і підлеглого. Обґрунтуйте відповідь з посиланням на Статут внутрішньої служби Збройних Сил України та Кримінальний кодекс України. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
3.	***Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів НАТО*** **Питання:** Поняття національної безпеки, воєнної безпеки та оборони держави. Основи військової політики України. Стратегія воєнної безпеки України. Організаційно-правове забезпечення оборонної реформи за принципами, стандартами та процедурами НАТО. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони. Гендерна політика у секторі безпеки і оборони. **Завдання:** 1. Проаналізуйте Закон України «Про національну безпеку України» та визначте систему суб'єктів демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони та їх повноваження. 2. Складіть порівняльну таблицю «Принципи НАТО (демократичний цивільний контроль, розмежування політичного та військового керівництва, прозорість оборонного планування і бюджету тощо) – їх закріплення в законодавстві України». 3. Підготуйте есе (до 2 сторінок) на тему «Гендерна рівність у Збройних Силах України: правові засади та практика реалізації Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 „Жінки, мир, безпека“». Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
4.	***Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності*** **Питання:** Поняття державного суверенітету, конституційного ладу та територіальної цілісності. Конституційні засади захисту суверенітету і територіальної цілісності. Система суб'єктів захисту державного суверенітету. Повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України у сфері оборони. Правовий режим воєнного стану. **Завдання:** 1. На основі Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» складіть таблицю повноважень органів державної влади у сфері оборони та захисту територіальної цілісності. 2. Проаналізуйте Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 та визначте, які конституційні права і свободи можуть бути тимчасово обмежені, а які не підлягають обмеженню за жодних умов. 3. Казус: під час дії воєнного стану військова адміністрація ухвалила рішення про примусове відчуження транспортного засобу у громадянина. Визначте правові підстави, порядок такого відчуження та гарантії відшкодування його вартості.

	Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
5.	***Правові основи воєнної безпеки України. Поняття та принципи законності*** **Питання:** Поняття законності та її принципи. Військовий правопорядок, його відмінність від законності. Правова культура військовослужбовців. Юридичні гарантії законності у військовій сфері. Поняття та зміст військової дисципліни. Принцип єдиноначальності. Правовий статус Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. **Завдання:** 1. Проаналізуйте Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» та визначте її завдання, функції та повноваження; складіть схему структури Військової служби правопорядку. 2. Розкрийте зміст принципу єдиноначальності за Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України та визначте його межі (право не виконувати явно злочинний наказ). 3. Казус: військовослужбовець відмовився виконати наказ командира, вважаючи його незаконним. Визначте, за яких умов така відмова є правомірною, і які органи уповноважені перевіряти законність наказу. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
6.	***Правове забезпечення діяльності військ (сил) України*** **Питання:** Поняття та склад сил оборони і сил безпеки. Конституційні засади діяльності Збройних Сил України. Правові основи діяльності Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Національної гвардії України. Засоби забезпечення законності у силах оборони. Повноваження військ (сил) щодо забезпечення суверенітету та територіальної цілісності. **Завдання:** 1. Складіть схему «Сектор безпеки і оборони України» із зазначенням складових сил оборони, сил безпеки та органів управління ними. 2. Порівняйте правовий статус Збройних Сил України та Національної гвардії України за законами України «Про Збройні Сили України» та «Про Національну гвардію України» (завдання, підпорядкування, порядок застосування). 3. Проаналізуйте Закон України «Про основи національного спротиву» та визначте правовий статус Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
7.	***Правові засади військового обов'язку і проходження військової служби*** **Питання:** Поняття військового обов'язку та військової служби, форми їх реалізації. Категорії осіб: призовники, військовозобов'язані, резервісти. Військовий облік. Строки і порядок проходження військової служби. Особливості служби у мирний та воєнний час, особливий період. Мобілізаційна підготовка та мобілізація. Відстрочка та бронювання військовозобов'язаних. Альтернативна (невійськова) служба. Територіальна оборона. **Завдання:** 1. На основі Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» складіть таблицю видів військової служби із зазначенням підстав і строків її проходження. 2. Проаналізуйте Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та визначте підстави для відстрочки від призову під час мобілізації. Розв'яжіть казус: громадянин, який є єдиним опікуном особи з інвалідністю I групи, отримав повістку; визначте його правовий статус та порядок дій. 3. Порівняйте правове регулювання військової служби за контрактом та військової служби за призовом під час мобілізації (підстави початку, строки, підстави звільнення). 4. Визначте порядок та умови бронювання військовозобов'язаних за підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та на воєнний час. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
8.	***Правовий статус військовослужбовців*** **Питання:** Поняття та структура правового статусу військовослужбовця. Загальний, галузевий та спеціальний статус. Права, свободи та обов'язки військовослужбовців. Обмеження прав військовослужбовців та їх межі. Гарантії прав військовослужбовців. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Грошове, речове, житлове та пенсійне забезпечення. **Завдання:** 1. Проаналізуйте Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців

	та членів їх сімей» та складіть перелік гарантій за групами (соціально-економічні, трудові, житлові, медичні). 2. Визначте, які конституційні права військовослужбовців обмежуються (право на об'єднання у політичні партії, свобода пересування, право на страйк тощо), та оцініть відповідність цих обмежень вимогам ст. 64 Конституції України і практиці Європейського суду з прав людини (Engel and Others v. the Netherlands; Grigoriades v. Greece). 3. Казус: військовослужбовця звільнили зі служби без надання належної йому щорічної основної відпустки та без виплати грошової компенсації. Визначте порядок захисту порушених прав (адміністративний та судовий). Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
9.	***Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців*** **Питання:** Поняття та підстави юридичної відповідальності військовослужбовців. Види юридичної відповідальності: дисциплінарна, адміністративна, матеріальна, цивільно-правова, кримінальна. Дисциплінарна відповідальність за Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Адміністративна відповідальність за військові адміністративні правопорушення. Матеріальна відповідальність військовослужбовців. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (розділ XIX КК України). Військова юстиція. **Завдання:** 1. Складіть порівняльну таблицю видів юридичної відповідальності військовослужбовців (підстава; орган, що застосовує; види стягнень/покарань; нормативна основа). 2. Розв'яжіть казуси: а) військовослужбовець самовільно залишив військову частину на 5 діб в умовах воєнного стану; б) військовослужбовець у стані алкогольного сп'яніння пошкодив військове майно; в) командир віддав підлеглому явно злочинний наказ. Кваліфікуйте діяння та визначте вид відповідальності. 3. Проаналізуйте главу 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення «Військові адміністративні правопорушення» та визначте особливості провадження у справах про такі правопорушення. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
10.	***Право збройних конфліктів*** **Питання:** Поняття, джерела та принципи міжнародного гуманітарного права (права збройних конфліктів). Міжнародні та неміжнародні збройні конфлікти. Заборонені методи та засоби ведення війни. Загальна характеристика воєнних злочинів та злочинів проти людяності. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Елементи воєнного злочину. Відповідальність за порушення законів та звичаїв війни за КК України (ст. 438). Правові підстави застосування сили. **Завдання:** 1. Складіть таблицю «Основні принципи міжнародного гуманітарного права (розрізнення, пропорційності, воєнної необхідності, гуманності) – зміст – джерело закріплення – приклад порушення». 2. Порівняйте склад воєнного злочину за ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду та ст. 438 КК України; визначте проблеми кваліфікації. 3. Казус: під час обстрілу населеного пункту було зруйновано лікарню, яку супротивник використовував як командний пункт. Проаналізуйте ситуацію з точки зору принципів розрізнення та пропорційності. 4. Підготуйте огляд практики Міжнародного кримінального суду або Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії з кваліфікації воєнних злочинів (за вибором студента). Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
11.	***Правовий статус військовополонених. Захист прав цивільного населення під час збройних конфліктів*** **Питання:** Поняття «комбатант», «некомбатант», «військовий полон», «військовополонений». Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 р. Права та обов'язки військовополонених, режим полону. Міжнародні та національні механізми захисту прав військовополонених. Поняття цивільного населення та осіб, які перебувають під захистом. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. Захист цивільних об'єктів. Роль Міжнародного комітету Червоного Хреста.

	Завдання: 1. Складіть таблицю категорій осіб, які мають право на статус військовополоненого за ст. 4 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими та Додатковим протоколом І. 2. Казус: після взяття в полон військовослужбовців супротивник оприлюднив у мережі відео їх допиту та змусив брати участь у пропагандистських заходах. Визначте, які норми Женевської конвенції про поводження з військовополоненими порушено, та які механізми захисту можуть бути застосовані. 3. Проаналізуйте національний механізм поводження з військовополоненими (Порядок тримання військовополонених, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413) та визначте його відповідність Женевській конвенції про поводження з військовополоненими. 4. Порівняйте правовий захист цивільного населення у міжнародному та неміжнародному збройних конфліктах. Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).

Самостійна робота студента

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	
			д.ф.н	з.ф.н
1.	Предмет та система військового права	Охарактеризуйте предмет, метод і принципи військового права. Розкрийте ознаки військового права як комплексної галузі права. Проаналізуйте систему військового права та місце його підгалузей і інститутів у системі права України.	7	9
2.	Джерела військового права	Розкрийте поняття та види джерел військового права. Охарактеризуйте систему військового законодавства України та військових статутів. Проаналізуйте правові ознаки військового наказу та проблеми систематизації військового законодавства.	12	14
3.	Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів НАТО	Розкрийте зміст понять «національна безпека», «воєнна безпека», «оборона». Охарактеризуйте основні напрями адаптації національного військового законодавства до стандартів НАТО. Проаналізуйте правові засади демократичного цивільного контролю та гендерної політики у секторі безпеки і оборони.	7	9
4.	Правові основи захисту державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності	Розкрийте зміст понять «державний суверенітет», «конституційний лад», «територіальна цілісність». Охарактеризуйте систему суб'єктів захисту державного суверенітету та їх повноваження. Проаналізуйте правовий режим воєнного та надзвичайного стану.	6	8
5.	Правові основи воєнної безпеки України. Поняття та принципи законності	Розкрийте поняття та принципи законності у військовій сфері. Охарактеризуйте співвідношення законності, військового правопорядку та військової дисципліни. Проаналізуйте правові механізми зміцнення законності та правовий статус Військової служби правопорядку.	3	6
6.	Правове забезпечення діяльності військ (сил) України	Розкрийте поняття та склад сил оборони і сил безпеки України. Охарактеризуйте правові основи діяльності Збройних Сил України, Національної гвардії України та інших складових сил оборони. Проаналізуйте повноваження органів державної влади у сфері оборони.	3	6
7.	Правові засади військового обов'язку і	Розкрийте поняття військового обов'язку та військової служби, форми їх реалізації. Охарактеризуйте правове	3	6

	проходження військової служби	регулювання мобілізаційної підготовки та мобілізації, відстрочки та бронювання військовозобов'язаних. Проаналізуйте особливості військового обліку та альтернативної (невійськової) служби.		
8.	Правовий статус військовослужбовців	Розкрийте поняття та структуру правового статусу військовослужбовця. Охарактеризуйте права, свободи, обов'язки військовослужбовців та їх обмеження. Проаналізуйте систему гарантій соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей.	3	5
9.	Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців	Розкрийте поняття та види юридичної відповідальності військовослужбовців. Охарактеризуйте особливості дисциплінарної, адміністративної, матеріальної та кримінальної відповідальності військовослужбовців. Проаналізуйте поняття, зміст та міжнародні стандарти військової юстиції.	3	6
10.	Право збройних конфліктів	Розкрийте поняття, джерела та принципи права збройних конфліктів. Охарактеризуйте систему воєнних злочинів за Римським статутом Міжнародного кримінального суду та КК України. Проаналізуйте загальні підстави застосування сили та проблеми кваліфікації воєнних злочинів.	4	5
11.	Правовий статус військовополонених. Захист прав цивільного населення під час збройних конфліктів	Розкрийте поняття «комбатант», «некомбатант», «військовополонений», «цивільне населення». Охарактеризуйте міжнародні та національні механізми захисту прав військовополонених. Проаналізуйте міжнародно-правові акти щодо захисту цивільного населення під час збройних конфліктів.	3	6

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється в межах поточного контролю на практичних заняттях, де максимальні бали за теми курсу (від 3 до 7 балів за тему) розраховуються за сукупністю усних виступів, відповідей і виконання практичних завдань, а також за допомогою додаткових видів самостійної роботи, як-от складання глосарію основних термінів (до 2 балів) та підготовка творчих робіт/есе (до 2 балів).

Методи навчання

Навчання та викладання побудоване на компетентнісному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності, базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування у формах лекцій (лекція-диспут, лекція-дискусія, лекція-презентація, лекція-консультація), практичних занять (робота з вітчизняними та міжнародними нормативно-правовими актами, текстами-першоджерелами, навчально-методичною та науковою літературою, аналіз судової практики, у тому числі рішень Європейського суду з прав людини та міжнародних кримінальних судових установ), самостійної та індивідуальної роботи студентів, вирішення кейсів та задач-казусів, роботи в малих групах, індивідуального підходу до кожного студента.

Система контролю та оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути: контрольні роботи; тестові завдання; написання тематичних глосаріїв; проєкти (індивідуальні та командні проєкти; дослідницько-творчі та ін.); реферати; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; виступи на наукових заходах, конференціях; вирішення казусів; аналіз та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; підготовка та захист схем, таблиць, діаграм; інші види індивідуальних та групових завдань.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях.

Підсумкова оцінка виставляється за умови наявності документа здобувача, що підтверджує участь у заході неформального навчання.

Загалом, 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни «Військове право» студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
«відмінно»	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно й аргументовано його викладає під час усних виступів і письмових відповідей, глибоко та всебічно володіє юридичною термінологією, розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішено всі тестові завдання.
«дуже добре»	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів і письмових відповідей, володіє юридичною термінологією, в основному розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішено більшість тестових завдань.
«добре»	У цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів і письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішено половину тестових завдань.

«задовільно»	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів і письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішено меншість тестових завдань.
«достатньо»	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів і письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішено окремі тестові завдання.
«незадовільно»	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань. Не вирішено жодного тестового завдання.

Доповнення виступу. **2 бали** отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми. **1 бал** отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів. **2 бали** отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми. **1 бал** отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль. **2 бали** нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі й аргументовано висловлюють свої думки. **1 бал** отримують студенти, які частково володіють матеріалом і можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Складання словника основних термінів (глосарію), що визначені програмою курсу (за темами). Програмою курсу визначено перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Студентам пропонується скласти словник основних термінів з конкретної теми на останніх сторінках опорного конспекту лекцій. **2 бали** нараховуються студентам, які не лише склали повний перелік визначених термінів з конкретної теми, а й можуть вільно розтлумачити їх зміст. **1 бал** нараховується студентам, які склали неповний перелік визначених термінів з конкретної теми і не можуть їх розтлумачити без конспекту.

Підготовка творчих завдань(есе). **Есе** – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання. **2 бали** отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об’єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки. **1 бал** отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу й узагальнюючих висновків.

Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час ***заліку***, що є формою ***підсумкового контролю***.

Підсумковий контроль. Залік з навчальної дисципліни «Військове право» складається з суми балів за одне залікове питання (30 балів) та 20 тестових завдань, кожне з яких оцінюється максимально в 1 бал (усього 20 балів).

Оцінювання відповідей на теоретичне питання (0–30 балів)

25–30 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

21–24 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустили деякі неточності, при цьому не використали на достатньому рівні обов'язкову літературу.

17–20 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

14–16 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

10–13 бали отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкрили більшість його окремих положень і допустили при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0–9 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Оцінювання вирішення 20 тестових завдань (0–20 балів). Кожне правильно вирішене тестове завдання оцінюється максимально 1 бал. Кожне неправильно вирішене тестове завдання оцінюється 0 балів.

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)											**Кількість балів**
Змістовий модуль №1				**Змістовий модуль № 2**							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	
7	6	6	6	4	4	3	4	3	4	3	**50**
25				**25**							

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90–100)	відмінно
Добре	B (80–89)	дуже добре
	C (70–79)	добре
Задовільно	D (60–69)	задовільно
	E (50–59)	достатньо

Незадовільно	F_X (35–49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1–34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни «Військове право», складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – ***50 балів*** та підсумкового модуль-контролю (залік) – ***50 балів,*** за ***100-бальною університетською шкалою.***

Перелік питань для самоконтролю й контролю навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Блок теоретичних питань:

1. Поняття і зміст військового права.
2. Особливі ознаки військового права як комплексної галузі права.
3. Характеристика принципів військового права.
4. Система джерел військового права.
5. Військове законодавство серед джерел військового права.
6. Правові ознаки військового наказу.
7. Напрями взаємодії права національної безпеки та військового права.
8. Визначення та ознаки системи військового права.
9. Право військової служби у системі військового права.
10. Інституційна характеристика права мобілізаційної підготовки та мобілізації.
11. Значення права бойової підготовки та застосування військ серед інститутів військового права.
12. Особливі ознаки військово-адміністративного права.
13. Особливі ознаки військово-дисциплінарного права.
14. Адаптація національного військового законодавства до правових стандартів НАТО.
15. Правове регулювання діяльності Збройних Сил України.
16. Повноваження органів державної влади у сфері оборони України.
17. Поняття військового обов'язку.
18. Поняття військової служби та форми її реалізації.
19. Поняття правового статусу військовослужбовця.
20. Права та свободи військовослужбовців.
21. Обов'язки військовослужбовців.
22. Правові гарантії прав і свобод військовослужбовців.
23. Відповідальність за порушення правил мобілізації.
24. Військовий облік жінок.
25. Поняття законності та принципи законності.
26. Поняття військового правопорядку.
27. Поняття та принцип єдиноначальності.
28. Правові механізми зміцнення законності.

29. Правовий статус Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.
30. Поняття юридичної відповідальності військовослужбовців.
31. Види юридичної відповідальності військовослужбовців.
32. Адміністративна відповідальність військовослужбовців.
33. Матеріальна відповідальність військовослужбовців.
34. Особливості кримінальної відповідальності військовослужбовців.
35. Поняття та зміст військової юстиції.
36. Загальна характеристика міжнародних стандартів організації та діяльності системи військової юстиції.
37. Соціальне забезпечення військовослужбовців і його види.
38. Право збройних конфліктів: поняття, джерела, принципи.
39. Загальні підстави застосування сили.
40. Правовий статус військовополонених та захист цивільного населення під час збройних конфліктів.

Блок тестових завдань (на навчальній платформі MOODLE).

Зарахування результатів неформальної освіти

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

При поточному контролі враховуються результати неформального навчання, здобуті на навчальних платформах Prometheus (https://prometheus.org.ua) та HELP Ради Європи (https://help.elearning.ext.coe.int), що за змістом відповідають темі або окремим питанням теми навчальної дисципліни «Військове право» (зокрема курси з міжнародного гуманітарного права, захисту прав людини під час збройних конфліктів, національної безпеки та оборони).

Під час зарахування результатів неформального навчання застосовується шкала оцінювання відповідно до розподілу балів за темою навчальної дисципліни (яка відображена у робочій програмі навчальної дисципліни «Військове право»).

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-ІІІ. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10
4. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17
5. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12
6. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1934-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12
7. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19
8. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12
9. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12
10. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 р. № 1702-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19
12. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14
13. Про альтернативну (невійськову) службу : Закон України від 12 грудня 1991 р. № 1975-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12
14. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14
15. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 р. № 548-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14
16. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 7 березня 2002 р. № 3099-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14
17. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12
18. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квітня 1992 р. № 2262-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12
19. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей : Закон України від 15 червня 2004 р. № 1763-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-15
20. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15

21. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020
22. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021
23. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022
24. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : Указ Президента України від 10 грудня 2008 р. № 1153/2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008
25. Про Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України : Указ Президента України від 29 жовтня 2012 р. № 618/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618/2012
26. Про затвердження Порядку тримання військовополонених : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF
27. Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та із служби осіб рядового і начальницького складу : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 2013 р. № 413. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2013-%D0%BF
28. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151
29. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152
30. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153
31. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
32. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199
33. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200
34. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157
35. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168
36. Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї та про їх знищення 1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_054
37. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію, 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266
38. Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв з поправками, внесеними 3 травня 1996 року (Протокол II). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_310
39. Додатковий протокол про засліплюючу лазерну зброю (Протокол IV). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_894
40. Протокол про вибухонебезпечні предмети – наслідки війни (Протокол V). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c78
41. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182
42. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379
43. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103
44. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
45. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
46. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 26 жовтня 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_024
47. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 (2000) «Жінки, мир, безпека». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669
48. Статут Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця від 1 жовтня 1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991_001
49. Угода про першочергові заходи по захисту жертв збройних конфліктів 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_037
50. Богуцький П. П. Право національної безпеки та військове право: сучасні виклики : навчальний посібник / Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 252 с.
51. Військове право : підручник / за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ : Алерта, 2019. 648 с.
52. Військове право України : підручник / кол. авторів ; за заг. ред. А. М. Колодія, О. В. Кривенка, В. Й. Пашинського. Київ : НУОУ ім. Івана Чер-

няховського, 2019. 392 с.

53. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика : навчальний посібник / В. А. Ященко, В. Г. Пилипчук, П. П. Богуцький, О. Д. Довгань, І. М. Доронін, О. В. Петришин ; за заг. ред. В. Г. Пилипчука ; Науково-дослідний інститут інформатики і права НАПрН України. Київ ; Одеса : Фенікс, 2020. 224 с.

54. Методичні рекомендації з інтеграції ґендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України. 2021. URL: https://nuou.org.ua/assets/documents/method_recomendations_gender_integration.pdf

55. Мехеда В. Д., Червякова О. В., Іващенко С. В. Військова служба: підготовка, вступ, проходження та припинення (правові аспекти управління персоналом) : навчально-методичний посібник. Харків : Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 2021. 332 с.

56. Коваль Д. О., Авраменко Р. А. Воєнні злочини. Особливості розслідування міжнародних злочинів, скоєних в контексті збройного конфлікту на Донбасі. Київ : ГО Truth Hounds ; Одеса : Фенікс, 2019. 36 с.

57. Богуцький П. П. Військове право України : курс лекцій. Одеса : Фенікс, 2011. 343 с. URL: http://ippi.org.ua/osnovi-viiskovogo-prava-ukraini

Додаткова література:

1. Cherviakova O. Ensuring national security in a conflict society: processes and mechanisms of transitional justice. *Scientific approaches in jurisprudence : collective monograph* / Lohvinenko M., Kordunian I., etc. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2020. P. 109–116. DOI: 10.46299/ISG.2020.MONO.LEGAL.III.

2. Cherviakova O., Mekheda V. Violations of the laws or customs of war under military law: comparative analysis of international and internal legislation of Ukraine. *Problems of Legality.* 2021. Issue 152. P. 8–18. URL: http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/223328/226912. DOI: 10.21564/2414-990X.152.223328.

3. Kaminska N., Loshchykhin O., Romanova N. The role of the OSCE in ensuring gender equality into policies and practices. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools.* 2019. No. 34 (4). P. 87–91. URL: https://farplss.org/index.php/journal/article/view/662

4. Автушенко І. Б. Державна політика України щодо соціального захисту військовослужбовців Збройних сил України та членів їх сімей у 1991–2014 роках: історіографія. *Воєнно-історичний вісник.* 2019. Т. 33. № 3. С. 85–100. DOI: 10.33099/2707-1383-2019-33-3-84-100.

5. Арнаутова В., Лукічов В., Нікітюк Т. Путівник ґендерної інтеграції у Збройних Силах України. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/4/8/479044.pdf

6. Богуцький П. П. Військове право: нормативно-ціннісне обґрунтування

воєнної безпеки : монографія. Львів, 2016. 173 с.

7. Богуцький П. П. Ознаки та компоненти військового права як комплексної галузі українського права. *Актуальні проблеми держави і права.* 2006. Вип. 25. С. 151–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2005_25_35

8. Богуцький П. П. Особливості військово-правових відносин. *Актуальні проблеми держави і права.* 2006. Вип. 29. С. 67–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2006_29_14

9. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики : монографія. Харків : Право, 2010. 280 с.

10. Мельник С. М. Зарубіжний досвід адміністрування національної безпеки й обороноздатності (на прикладі Італії, Великої Британії, Швейцарії). *Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право.* 2019. № 3. Ч. 2. С. 83–87. DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-14

11. Міжнародний кримінальний суд : брошура / Amnesty International в Україні. URL: https://www.amnesty.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud_broshura-1.pdf

12. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: через перехідне правосуддя до сталого миру та безпеки України. *Проблеми законності.* 2020. Вип. 150. С. 161–172. URL: http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/208602/213553. DOI: https://doi.org/10.21564/2414-990x.150.208602.

13. Червякова О. В. Відповідальність за воєнні злочини: механізми та процеси відновлення суверенітету та безпеки України. *Форум права.* 2020. № 61 (2). С. 150–162. DOI: http://doi.org/10.5281/zenodo.3883835. URL: http://forumprava.pp.ua/2020-n-2.html

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України: https://rada.gov.ua/
2. Сайт Конституційного Суду України: https://ccu.gov.ua/
3. Сайт Верховного Суду: https://supreme.court.gov.ua/supreme/
4. Сайт Міністерства оборони України: https://www.mil.gov.ua/
5. Сайт Міністерства юстиції України: https://minjust.gov.ua/
6. Сайт Організації Об’єднаних Націй: https://www.un.org/
7. Сайт міжнародних договорів ООН: https://treaties.un.org/
8. Сайт Комісії міжнародного права ООН: https://legal.un.org/ilc/
9. Сайт Міжнародного Суду ООН: https://www.icj-cij.org/
10. Сайт Міжнародного кримінального суду: https://www.icc-cpi.int/
11. Сайт Міжнародного комітету Червоного Хреста (база даних з міжнародного гуманітарного права): https://ihl-databases.icrc.org/
12. Європейський суд з прав людини: https://www.echr.coe.int/
13. Офіс Ради Європи в Україні: https://www.coe.int/uk/web/kyiv
14. Українська Гельсінська спілка з прав людини: https://helsinki.org.ua/
15. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: http://www.nbuv.gov.ua/

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.